

Πανίερος Ναός Ἀναστάσεως. Τελετὴ τοῦ Ἁγίου Φωτός¹. Μ. Σάββατον 2017. Ἦχος ἦ Βου

Δι Βδ

Τὴν Ἀναστασίν σου Χριστίστε εεε Σωωωω

Δι Βδ

τηρ Ἀααγγεεελοιυυμνουουσινεεεν

Δι

σουσουουραααανοις καιημααςτουςεεεπι

Βδ Δι

γηηςκαταααξιιιωωωωσονενκα

Βδ

αθααραακαρδιιασεεεεδοοξαζειεν

¹ Γεωργίου Πρωγάκη, «Μουσική Συλλογή», τόμος Β', Κων/πολις 1909, ἀνατύπωσης ἐκδ. Πολυχρονάκη, σσ. 394-395.

Τάξις τῆς Τελετῆς τῆς ἀφῆς τοῦ Ἁγίου Φωτός κατά τό Μέγα Σάββατον

ὁ Διάκονος: «Εὐλόγησον Δέσποτα τὴν Ἁγίαν Εἴσοδον».

ὁ Πατριάρχης: «Εὐλογημένη ἡ Εἴσοδος τῶν ἁγίων σου...».

ὁ Χορός: «Τὴν Ἀνάστασιν σου Χριστέ Σωτήρ» (μέλος ἀργόν).

Τοῦτο ψάλλεται ἐναλλάξ Ἑλληνιστί καί Ἀραβιστί κατά τούς δύο πρώτους κύκλους πέραξ τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Εἰς τόν τρίτον κύκλον, πρῶτος ὁ Ἀραβόφωνος Χορός τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ψάλλει τό «**Φῶς ἰλαρόν**» ἅπαξ καί κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τό Καθολικόν. Ὁ Ἑλληνόφωνος Χορός τοῦ Παναγίου Τάφου στέκει ἔμπροσθεν τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου καί ψάλλει τόν αὐτόν ὕμνον εἰς ἀργόν μέλος, ἕως ὅτου ὁ Πατριάρχης ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου μετὰ τοῦ Ἁγίου Φωτός.

Ἐπιλύχνιος ὕμνος (Φῶς ἰλαρόν):

Μαρτυρίες σχετικά μέ τή σύνθεση τοῦ ἐπιλυχνίου ὕμνου: «**Φῶς ἰλαρόν**» ἀπό τόν ἅγιο Σωφρόνιο Πατριάρχη Ἱεροσολύμων (634 – 638) ὑπάρχουν σέ Σλαβωνικά Ὡρολόγια³. Ὁ ὕμνος, ὅμως, σύμφωνα μέ τά παλαιά Ἑλληνικά Ὡρολόγια⁴, ἀποδίδεται στόν ἅγιο μάρτυρα Ἀθηνογένη, ὁ ὁποῖος ἔψαλλε αὐτόν καθ' ὁδόν πρὸς τόν διά πυρός μαρτυρικό του θάνατο. Αὐτό μαρτυρεῖ καί ὁ Μέγας Βασίλειος σχολιάζοντας τὴν φράση: «**ὕμνοῦμεν πατέρα υἱόν καί ἅγιον Πνεῦμα Θεοῦ**»⁵. Ὁ λογιώτατος Μητροπολίτης πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης σέ ἀρθρο του διευκρινίζει ὅτι ἀπό αὐτόν τόν ἀρχαῖο ὕμνο μόνο οἱ 4 κατωτέρω στίχοι ἀνήκουν στόν ἅγιο Ἀθηνογένη: «**ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν / ἰδόντες φῶς ἐσπερινόν / ὕμνοῦμεν πατέρα υἱόν / καί ἅγιον Πνεῦμα Θεοῦ**»⁶. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος χρησιμοποίησε τούς 4 διασωθέντες στίχους, οἱ ὁποῖοι περιήλθαν σέ ἐμᾶς ἀπό τόν ἅγιο Ἀθηνογένη καί τούς συνδέεσε μέ ἕνα ἀρχαῖο ὕμνο ἀφιερωμένο στόν Χριστό: «**Φῶς ἰλαρόν ἁγίας δόξης / ἀθανάτου πατρός οὐρανίου ἁγίου μάκαρος / Ἰησοῦ Χριστέ / ἄξιός εἰ ἐν πᾶσι καιροῖς / ὕμνεῖσθαι φωναῖς ὁσίοις / υἱέ Θεοῦ / ζῶν ὁ διδούς / δι' ὧν ὁ κόσμος σέ δοξάζει**»⁷. Ὁ ὕμνος αὐτός συνδεόταν μέ τὴν ἀρχαία τελετὴ τῆς ἀφῆς τοῦ ἁγίου Φωτός κατά τό Μέγα Σάββατο στόν Πανίερο Ναό τῆς Ἀναστάσεως καί ψάλλεται μέχρι σήμερα κατά τὴν ἴδια τελετὴ ἀλλά καί σέ καθημερινὴ βίαση ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ. Τελικά ὁ ποιητὴς τοῦ ἀρχαίου τμήματος τοῦ ὕμνου εἶναι ἀγνωστος καί τὸ μόνο πού εἶναι δυνατόν νά λεχθεῖ μετὰ βεβαιότητος εἶναι ἡ σύνδεσή του μέ τὴν συγκεκριμένη τελετὴ καί ἡ ἀπόδοση τῆς προσθήκης τῶν τεσσάρων στίχων τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀθηνογένους στόν ἅγιο Σωφρόνιο⁸.

² Ἀπὸ τῆ Διπλωματικῆ μου ἐργασία μέ θέμα «Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἅγιος Σωφρόνιος καί τό ἔργο του», ἡ ὁποία κατετέθη στό Πανεπιστήμιο τοῦ Φριβούργου τῆς Ἑλβετίας καί ἐνεκρίθη τόν Οκτώβριο τοῦ 2015.

³ «*Ceaslov*», Éd. du Patriarcat de Roumanie, Bucuresti 2001, p. 157.

⁴ «*Τὸ Μέγα Ὡρολόγιον*», ἐκδ. Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κωνσταντινούπολις 1900, σ. 128.

⁵ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Πρὸς τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου «*Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*», πρῶγ. 29, «ἀπαριθμησις τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφανῶν, ὅσοι ἐχρήσαντο ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐαυτῶν τῇ φωνῇ "σύν"», PG 32, 205.

⁶ Σωφρονίου Μητροπ. πρ. Λεοντοπόλεως, «*Ποιηταὶ καὶ Ὑμνογράφοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*», ἐν Ν. Σιών, τ. 42, (1947), σ. 232.

⁷ «*Τὸ Μέγα Ὡρολόγιον*», ἐκδ. Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κωνσταντινούπολις 1900, σ. 128.

⁸ Σωφρονίου Μητροπ. πρ. Λεοντοπόλεως, «*Ποιηταὶ καὶ Ὑμνογράφοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*», ἐν Ν. Σιών, τ. 42, (1947), σσ. 232-233.